

BOJOVÁ ČINNOST S PŘEKONÁVÁNÍM JADERNÝCH ZÁTARASŮ

Informace o průběhu některých cvičení pod velením NATO na území NSR dokazují, že jak americká, tak i západoněmecká armáda stále počítají s použitím jaderných min ve všech druzích boje.

Naše poznatky o těchto nepřátelských jaderných minách a způsobech jejich zneškodňování byly dosud shrnuty v základním předpise Vševojsk-2-6 „Překonávání jaderných zátarasů“ a v odborném předpise Žen-2-7 „Výbušné zátarasy“. Tyto údaje však postupně zastaraly a navíc byly v americké armádě zavedeny některé nové typy jaderných min, jejichž zavedení přineslo i změny v taktice jejich použití. Proto bylo přistoupeno k novelizaci základního předpisu Vševojsk-2-6, při které bylo plně využito nových poznatků Sovětské armády. Proto se změnila i samotná skladba předpisu. Podrobněji je v něm řešena organizace průzkumu nepřátelských jaderných zátarasů, způsob vyhodnocování možných následků po výbuchu jaderných min, ale zejména jsou v něm rozebrány zvláštnosti organizace a vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů. Tato změna ovlivnila i nový název předpisu „Bojová činnost s překonáváním jaderných zátarasů“.

V článku chci seznámit naše velitele a štáby s jeho obsahem, zvýraznit některé nově řešené otázky a zejména ujednotit jejich správné pochopení.

Vycházím ze skutečnosti, že nepřítel bude jaderné miny používat ve všech druzích boje — v obraně i v útoku — ale i v týlu našich vojsk, kde jaderné miny budou klást diverzní skupiny nebo vzdušné výsadky k zničení významných mostů, tunelů, přehrad i k zatarasení průsmyků a horských přechodů. Proto se na důležitých směrech na střeoevropském válčišti již v míru v rámci operační přípravy válčiště připravují studny k ukládání jaderných min v počátečním období války k přehrazení pasívních směrů a k zastavení postupu našich vojsk.

Podle důležitosti přehrazovaného směru a řešených úkolů se jaderné zátarasy zřizují jako uzly, úseky a pásma jaderných zátarasů. K vytvoření uzlu jaderných zátarasů se používá zpravidla jedné nebo několika jaderných min s cílem vytvořit závaly a radioaktivně zamořit okolní terén. Úseky jaderných zátarasů zahrnují několik uzlů a jsou předurčeny k vytvoření prostorů rozrušeného terénu a silného radioaktivního zamoření. Podle státní hranice NDR a ČSSR se plánuje zřízení pásma jaderných zátarasů k vytvoření rozsáhlých prostorů a pásem rozrušení terénu, závalů a radioaktivního zamoření terénu. Obdobně se počítá se zřízením těchto pásem jaderných zátarasů před důležitými obrannými čarami a nebo pásmy obrany.

Jaderné miny se kladou, aktivují a odpalují na rozkaz velitelů brigád, divizí, sborů a vyšších velitelství. Podle předpisů americké armády jsou uloženy ve skladech speciálních zbraní, odkud jsou přisunovány do zásobovacích míst, dále do polních pohyblivých výdejen speciální munice armádních sborů a divizí, kde se ukládají v úkrytech, nebo se ponechávají na vozidlech. K místům položení se jaderné miny přisunují obvykle z polních pohyblivých výdejen, rozmístěných na vzdálenost, která umožňuje jejich přísun do 1 hodiny.

Možnosti jednotlivých stupňů velení jsou dány počtem speciálních odřadů pro kladení jaderných min. Jejich počty a složení se však často mění a proto je nutné vycházet z upřesnění v materiálech, které jsou vydávány ZS/GS ČSLA. Tyto odřady zabezpečují ochranu jaderné miny od jejího odběru až do vlastního odpálení. Ochrana místa položení jaderné miny zabezpečuje bojové zajištění, vyčlenění od divize (brigády), v jejímž pásmu (úseku) se jaderná mina nachází. Pro vlastní odpálení se budují hlavní a záložní rozvětlová stanoviště.

V příloze č. 1 předpisu je rozkresleno schéma místa položení jaderné miny.

Podle přijatého zámyslu boje bude nepřítel odpalovat jaderné miny v závislosti na situaci buď postupně, nebo současně. Největší rozsah překážek vznikne od postupného výbuchu jaderných min, zejména v horském a zalesněném terénu.

Vzhledem k charakteru a rozsahu rozrušení terénu a vzniku pásem radioaktivního zamoření bude proto vždy prvořadou povinností všech velitelů a štábů organizovat průzkum jaderných zátarasů a reálně hodnotit možné následky jejich výbuchu. Zejména je třeba učinit opatření ke zjištění a pak k ničení skladů speciálních zbraní, zásobovacích míst a polních výdejen speciální munice, dále k znemožnění odpálení jaderných min.

V současné době jsou ve výzbroji americké armády (kromě již dříve používaných typů jako XM 129, XM 159, XM 127 a dalších) dva nové typy jaderných min:

— přenosný typ o hmotnosti 45,36 kg ve 3 variantách — ALFA 0,01 kt — BRAVO 0,05 kt a CHARLIE 0,1 kt;

— převozný typ o hmotnosti 226,8 kg ve 4 variantách — DELTA 0,5 kt — ECHO 1 kt — FOXTROT 5 kt a GOLF 15 kt. Bližší údaje jsou uvedeny v přehledu údajů o technice kapitalistických armád Zprav-51-1. Čas k jejich sestavení se pohybuje v rozmezí mezi 2 až 10 minutami.

Předpis blíže specifikuje i 4 zavedené stupně pohotovosti jaderných min:

1. stupeň — miny ve skladech v kontejnerech,

2. stupeň — prvky miny vyjmuty z kontejneru, prověřeny a uloženy v přepravním obalu,

3. stupeň — mina sestavena a připravena k použití,

4. stupeň — mina ve studni a připravena k odpálení.

Jaderné miny bude nepřítel ukládat podle situace na povrchu terénu, do země, pod vodou nebo na různá místa v objektech. Při nedostatku času, v průběhu bojové činnosti nebo tam, kde nelze vykonat zemní práce, budou jaderné miny pokládány na povrchu terénu.

Pro položení jaderných min do země se zpravidla budují v míru studny a speciální vývrty, nebo jsou využívány šachty, sklepy a kanalizační systémy. Předem připravené studny se obvykle zřizují o průměru 0,6 m až 0,8 m. Jejich hloubka bude maximálně 10 m a na povrchu budou uzavřeny kovovými příklopy. Stranou se hloubí výklenky pro vyvedení rozvětlových kabelů, které se rovněž zakrývají ocelovými sklopnými příklopy.

V průběhu bojové činnosti se hloubí nejčastěji vývrty do hloubky 3 m a jejich stěny se obkládají výpomocnými nebo připravenými kovovými nebo železobetonovými prvky.

Odpálení řízených jaderných min můžeme zabránit jejich zneškodněním: zničením rozvětlových stanovišť, vyražením šifrovacích vysílačů, narušením rádiových nebo kabelových sítí, vlastním poškozením nebo zničením jaderné miny. Výbuch nefixovaných jaderných min je možno znemožnit jedině zničením. Zničení jaderné miny je základním způsobem zneškodňování jaderných min.

Jaderné miny ničíme výbuchem náloží trhaviny:

— volně položené jaderné miny ničíme usměrněnou náloží (ale i sestavenou soustředěnou náloží),

— jaderné miny implozivního typu ničíme usměrněnými náložemi (nebo i průbojnými náložemi), umístěnými nad jadernou náplní. Do hloubky studny 10 m můžeme nálož PN 14 umísťovat nad střed příklopu studny,

— jaderné miny hlavňového typu ničíme usměrněnými náložemi nebo soustředěnými o hmotnosti nejméně 10 kg, které přikládáme mezi pohyblivou a pevnou část jaderné náplně. Jejich umístění se zjišťuje podle maximální intenzity gama záření

na povrchu miny. Nelze-li toto přesně určit, umístíme nálož na střed těla miny,

— jaderné miny položené ve studních nebo vývrtech s utěsněním (zásypem) ničíme usměrněnými, soustředěnými nebo táhlými náložemi, jejichž hmotnost určíme podle vzorců, uvedených v předpise a doplněných názornými obrázky umístění náloží. Bude třeba, aby si zejména velitelé ženijních jednotek tyto způsoby ničení jaderných min dobře osvojili.

Jaderné miny ničíme ihned po jejich zjištění při dodržení bezpečnostních opatření. V nebezpečném pásmu zůstanou jen ženisté určení ke zničení miny. Před odpálením náloží se i ženisté vzdálí na bezpečnostní vzdálenost a vlastní odpálení náloží uskuteční elektricky nebo rozněcovací se zpožděným účinkem, popř. rádiovým povelům.

Do zničení jaderné miny se s ní nesmí pohybovat nebo ji rozebírat. Po zničení jaderné miny může být okolní terén v důsledku rozhozu jaderné náplně radioaktivně zamořen.

Po zničení jaderné miny sestavuje velitel jednotky bojové hlášení, v kterém zejména uvede místo uložení jaderné miny, schéma jejího položení, způsob zničení (typ náloží, počet, jejich hmotnost, umístění atp.), výsledek výbuchu a způsob označení místa zničené jaderné miny. Velitel pluku, ze kterého byly jednotky pro zničení vyčleněny, zasílá toto hlášení na štáb divize.

Jaderné miny ukořistěné ve skladech nebo při přesunu můžeme ke zničení odsunout do týlu. Jedním převozem nepřevážíme více než 2 jaderné miny současně. Při jejich ničení dodržujeme zásady žen-2-6. Jaderné miny ničí v týlu jen vyčlenění specialisté ženijního vojska.

Podrobně ji řeší novelizovaný předpis **zásady průzkumu nepřátelských jaderných zátarasů**. Včasné zjištění jaderných zátarasů je jedním z hlavních úkolů průzkumu, který vedou nepřetržitě všechny síly a prostředky průzkumu.

V přípravném období bojové činnosti je průzkum povinen:

- zjistit v pásmu předpokládané činnosti jaderné zátarasu a důležité objekty připravené k ničení jadernými minami a zjistit systém jejich obrany,
- zjistit rozmístění skladů a zásobovacích míst speciální munice,
- zjistit roznětové systémy jaderných min a určit místa roznětových stanovišť.

Při vedení bojové činnosti:

- zjistit místa uložení jaderných min,

rozmístění roznětových stanovišť a skladů speciální munice, organizaci jejich obrany,

— stanovit nejvýhodnější způsoby ničení jaderných min a skladů,

— zjistit přípravu nepřítelů pro zřízení jaderných uzlů zátarasů v hloubce obrany.

Na základě směrnic velitele a nařízení nadřízeného štábu pro průzkum upravní štáb úkoly pro jednotlivé druhy průzkumu, organizaci průzkumu a určí pořadí a posloupnost jejich plnění. Po obdržení údajů o jaderných zátarasích tyto údaje štáb vyhodnocuje a předává je vojskům a sousedům.

Při vydání úkolů pro průzkum jaderných zátarasů určíme:

— vzdušnému průzkumu: úkoly pro pozorování a fotografování terénů s předpokládanými místy položení jaderných min,

— útvarům a jednotkám rádiového průzkumu: typy, kmitočty rádiových stanic, na které mají zaměřit pozornost,

— průzkumným, motostřeleckým a tankovým jednotkám: předpokládané prostory jaderných zbraní a objekty, na kterých mohou být jaderné miny položeny, dále způsoby a lhůty vedení průzkumu.

Zprávy o zjištěných jaderných zátarasích nebo příznacích jejich použití se předávají přednostně všem spojovacími prostředky. Všechny zprávy o jaderných zátarasích se soustřeďují u zpravodajského náčelníka, který je studuje a okamžitě jejich vyhodnocení hlásí veliteli nebo náčelníkovi štábu.

Předpis dále rozebírá úkoly pro vzdušný průzkum, pro rádiový průzkum, pro skupiny hloubkového průzkumu, pro průzkumné motostřelecké a tankové jednotky, pro bojové průzkumné hlídky a pro hlídky chemického a radiačního průzkumu a ženijní průzkumné hlídky.

Předběžné vyhodnocení možných rozsahů rozrušení terénu, zásahů, záplav, požárů a pásem radioaktivního zamoření se připraví před zahájením útoku. Po odpálení jaderných min se toto předběžné vyhodnocení upřesňuje dodatečným průzkumem.

Předběžné vyhodnocení připravují štáby všech stupňů. Ve štábech armád a divízi se k tomu určují důstojníci operačního a zpravodajského oddělení (skupiny), ženijního a chemického vojska a topografické služby. Zjištěné údaje se předávají velitelům a štábům podřízených divízi a pluků.

Ve štábech divizí a armád se zpracovává mapa vyhodnocení účinků jaderných zátarasů, na které se zakreslují: místa a hloubka uložení jaderných min a jejich ráže, poloměry ničení při výbuchu jaderných min, možné prostory rozrušení terénu, závalů, požárů, hranice možných záplav a také pásma radioaktivního zamoření terénu, ale i prostory s nejmenší úrovní radiace a možné objíždky silně rozrušených prostorů. K vyhodnocování možných následků výbuchu jaderných min využíváme tabulek a grafů, které jsou v předpise jako příloha 6 až 17. Pro hodnocení pásma radioaktivního zamoření postupujeme podle metodiky hodnocení radiací situace při hromadných jaderných úderech.

Při vyhodnocení bereme v úvahu zvláštnosti ničivých faktorů podzemních a pozemních výbuchů a také vytváření nálevků, náspů zeminy, odražených a seismických vln. Při stanovení prostorů možného rozrušení terénu, závalů a požárů bereme v úvahu členitost terénu, hustotu a výkonnost silniční sítě, počet mostů, nadjezdů, tunelů, hustotu a charakter zástavby v osadách a počet lesních masívů. Při stanovení stupně porušení hydrotechnických zařízení určíme předpokládané hranice záplav, úroveň a dobu stoupnutí nebo opadnutí vody, charakter průlomové vlny a průchodnost terénem po opadnutí vody.

Rozměry nálevky závisejí hlavně na ráži miny, hloubce výbuchu a druhu zeminy. Výbuchem vyhozená rozrušená zemina je do vzdálenosti dvou průměrů nálevky těžce průchodná pro tanky a neprůchodná pro ostatní vozidla. Výbuchy jaderných min v soutěskách v 1 nebo ve 2 řadách na vzdálenost průměru nálevky vytvoří souvislé příkopy, jejichž překonání bude vyžadovat velký rozsah ženijních prací.

Podrobněji jsou v novelizovaném předpisu rozebrány **zvláštnosti** organizace a vedení útoku s překonáváním jaderných zátarasů.

Po obdržení rozkazu k útoku s překonáváním jaderných zátarasů se velitel seznámí se zprávami průzkumu a s údaji o možných následcích výbuchu jaderných min v pásmu činnosti a na bocích. Vydá pokyny štábu k organizaci průzkumu jaderných zátarasů a k přípravě vojsk na jejich překonávání a pak přijímá rozhodnutí.

Zvláštností rozhodnutí je, že velitel je povinen podle předběžného vyhodnocení určit především možnost obejít jaderných zátarasů, není-li to možné, tak určit opatření k zabránění odpálení jaderných min,

stanovit k tomu síly a prostředky a také způsoby k překonání jaderných zátarasů.

Vojskům kromě obvyklých údajů stanoví:

- předpokládané prostory (místa) umístění jaderných min nepřítele, roznětových stanovišť a postavení bojového zajištění,

- sestavu a úkoly předsunutých oddílů a taktických vzdušných výsadek, počet a sestavu jednotek vyčleněných pro ovládnutí prostoru uložení jaderných min, jejich zničení a způsob činnosti předsunutých oddílů po výbuchu jaderných min,

- motostřeleckým a tankovým divizím (plukům, rotám) možné směry a způsoby překonávání prostorů rozrušení terénu, závalů, požárů, záplav a pásma radioaktivního zamoření, podle situace i vyčkávací prostory do poklesu vysoké úrovně radiace,

- leteckému, raketovému vojsku a dělostřelectvu úkoly k ničení skladů, zásobovacích míst speciální munice, polních pohyblivých výjezdu speciální munice, roznětových stanovišť a úkoly pro podporu vojsk při překonávání zátarasů,

- útvarům PVO úkoly k ochraně předsunutých oddílů a hlavních sil při překonávání jaderných zátarasů,

- útvarům a jednotkám ženijního vojska síly a prostředky, které je třeba vyčlenit do sestavy PO a TVV, úkoly pro úpravu cest při překonávání prostorů rozrušení terénu a pásma radioaktivního zamoření,

- útvarům a jednotkám chemického vojska úkoly pro radiální průzkum pásma zamoření a rozvinutí míst speciální čistoty,

- opatření k zachování bojeschopnosti vojsk při překonávání zátarasů.

Štáb podle rozhodnutí a pokynů velitele organizuje průzkum jaderných zátarasů a přípravu vojsk na jejich překonávání. Svou pozornost zaměřuje na těsnost koreb tanků, OT, BVP, kabin a karoserií speciálních automobilů a bezvadný stav protiatomové ochrany. Kromě toho se kontroluje počet a technický stav PCHOJ, zapisují se údaje o nabití dozimetru a vydávají se radioprotektivní prostředky. Bojová vozidla i nákladní auta se opatřují prostředky pro zvýšení průchodnosti terénu a vykonání speciální čistoty.

Ke zničení nepřítele bránícího jaderné zátarasy, k ovládnutí prostoru uložení jaderných min a jejich zničení, k vyčlenění roznětových stanovišť a pro udržení čar do příchodu hlavních sil se od divize nebo pluku prvního sledu vysílají předsunu-

té odřady v síle zesíleného motostřeleckého nebo tankového pluku (praporu). V příznivé situaci se pro splnění těchto úkolů mohou vysazovat TVV, zpravidla v síle motostřeleckého praporu. V případě, že jaderné zátarasy jsou v operační hloubce, mohou být použity i útvary výsadečového vojska. Do sestavy těchto PO a TVV se zařazují jednotky ženijního vojska a jednotky pro radiální a chemický průzkum.

Pro bezprostřední ovládnutí prostoru uložení jaderných min a jejich zničení se v PO a TVV organizují skupiny k zneškodňování jaderných min (SZJM), do kterých se podle situace vyčleňuje zesílená motostřelecká (tanková) rota nebo četa s ženisty a chemickými průzkumníky.

Skupiny k zneškodňování jaderných min se vybavují potřebným ženijním materiálem, nářadím a ženijní municí. Pro účelnější rozdělení úkolů může být SZJM rozdělena na dvě podskupiny:

- podskupinu pro ovládnutí prostoru uložení jaderné miny, která se vytváří ze základní vševojskové jednotky s tanky,

- podskupinu pro ničení, která se vytváří ze ženistů (z čety pro průzkum a ničení jaderných min) a chemických průzkumníků.

Předsunutá odřady za podpory dělostřelectva a letectva útočí z chodu a ničí nepřátelské jednotky bojového zajištění, rozvětová stanoviště, ovládají prostory uložení jaderných min, ničí jaderné miny a rychle rozvíjejí útok do hloubky. V dalším se samostatně nebo v součinnosti s TVV zmocňují určených čar a objektů a zabezpečují rozvinutí hlavních sil.

Při rozvinování PO a při boji s jednotkami bojového zajištění jaderných zátarasů postupují SZJM zpravidla za útočícími jednotkami a útoku se nezúčastní. V případě, že jsou jaderné zátarasy chráněny značnými silami a prostředky, útočí SZJM, kromě podskupiny pro ničení, společně s ostatními jednotkami.

Někdy mohou SZJM postupovat za průzkumnou skupinou v čele hlavních sil PO. Pak využívají mezery v bojové sestavě nepřítel, vyrážejí do zjištěných prostorů uložení jaderných min a ničí je ještě před příchodem hlavních sil PO.

Motostřelecké a tankové jednotky podskupiny pro ovládnutí prostoru uložení jaderných min ničí po jeho dosažení nepřátelské jednotky bojového zajištění a zřizují průchody v minových polích pomocí návesných zařízení na tancích. Po ovládnutí prostoru uložení jaderných min se vzdálí na bezpečnostní vzdálenost, organizují střežení prostoru a zajišťují činnost podskupiny pro ničení.

Podskupina pro ničení se přemísťuje za motostřeleckými a tankovými jednotkami. Po dosažení prostoru uložení jaderné miny upřesňují ženisté místo a typ jaderné miny, přerušují rozvětové kabely a odpojují přijímací antény. Podle typu jaderné miny a možnosti přístupu k ní určují v součinnosti s chemickými průzkumníky umístění jaderné nálože, způsob zničení jaderné miny a velikost a upevnění nálože trhaviny.

Splnění úkolu velitel hlásí neprodleně veliteli PO a v dalším postupuje podle jeho nařízení. Po zničení jaderných min rozvíjejí vojska útok v určených směrech.

Jestliže se nepříteli podařilo odpálit jaderné miny před příchodem útočících vojsk, organizujeme jejich obehnutí nebo překonání.

Tolik k náplni uvedeného novelizovaného předpisu Vševojsk-2-6, který je závazný pro velitele a štáby zejména divizí a pluků, jejichž bezprostředním úkolem bude překonávání jaderných zátarasů.

Pozornost problematice překonávání jaderných zátarasů věnuje i rozkaz ministra národní obrany pro přípravu vojsk v letošním výcvikovém roce.

Zavazuje nás k tomu v něm vytyčený úkol, který ukládá „Zdokonalovat vojska v provádění násilného přechodu vodních překážek a překonávání jaderných zátarasů z chodu v krátkých lhůtách“.